

выходить во Львовъ що Вторника, Четверга и Суботы (рікъ (у ческихъ свята) о 5-й год. поп. Литер додатокъ бібліотеки на інозем. поштестъ" виходить по 2 печат ар- кущію 15-го і послѣднього для кожного місяця. Редакція і Адміністрація підъ Ч. 44 улица Галицка. Рукописи звертаються лише на попередне застеженіе (записанія) припиняються по цвіті б. кр. б. однією строчкою початкою, въ рубр. "Надбслане" по 20 кр. а. в. Рекламації і несплатні вѣльми б. порта.

Предлати і інсерати припиняються: У Львовѣ Адміністрація "Дѣла". У Віднѣ Haasenstein & Vogler, Wallischgasse 10; M. Dukes, Kiemergasse 13; G. L. Daube & Co., Singerstrasse 11 а; Rudolf Mosse; F. A. Richter & Nibelungengasse 4. Въ Франкфуртѣ M. Haasenstein & Vogler, E. L. Daube & Co. Въ Парижії Agence Havas. Въ Ростові, въ Редакції "Кіевской Старини" въ Кіевѣ, поштовій ярусії і "Газетії Бюро" В. Ф. Зама въ Одессѣ Дерибасовська ул. д. Ралли 9.

Просимо нашихъ Ви. Предплатниківъ о скоре надсыпаніе предплати и ви- робнаніе залегостей.

Справа „Народного Дому“.

II.

По наведеню згаданихъ въ попередніомъ члвѣ „Дѣла“ документівъ, въ когоръхъ всюды говориться о Русинахъ мѣста Львова, яко властителяхъ фундації „Народный Домъ“, авторъ брошюри переходить до статута об- щества „Народный Домъ“, потвердженого, съ застеженіемъ правъ львівськихъ Русиновъ, въ 1869 роцѣ. Авторъ заразъ въ 1-шомъ артикулѣ статута бачить нарушеніе права ци- вильного, бо тамъ сказано: „Рускій народ- ний інститутъ подъ названіемъ „Народный Домъ“ есть общество Русиновъ, которое воз- намѣряетъ рускій языкъ образовати, словен- ской дѣятельности пособствовати, науки и ис- кусства розвивати и такъ просвѣщеніе и нрав- ственность межи русскимъ жительствомъ ро- спространять“. Авторъ брошюри каже: „Ю- ридично дуж цѣкавый уступъ, что „інститу- тутъ есть общество“; фундація після права цивильного не може бути обществомъ; това- риство може виступати только яко адми- ністраторъ фундації, але нѣкимъ чиномъ, яко властитель“. Въ мысль арт. 1-ого говорится и въ дальшихъ артикулахъ статута не о фундації але обществѣ. И такъ арт. 4. каже, що „для осуществленія цѣлей інститута (розв. яко общества) служать слѣдующіи средства: а) въ городѣ Львовѣ положенная реальність подъ ч. 78. м.“ и т. д. „Тутъ — замѣчає авторъ — цѣль стає средствою“). А артикуль 34. статута признає „всеобщому собранию“ право „на продажъ, замѣну, преобразованіе, заставъ или постоянное обремененіе коренного имѣнія інститута“; артикуль же 71. поста- новлює навѣть, що на выпадокъ розвязанія інститута (розв. общества) „о близшомъ опредѣ- леніи употребленія всего имѣнія інститута рѣшається всеобщое собраніе“. Авторъ рѣшучо заперечує всяке таке право „всеобщому со- бранію“: общество, яко часовий завѣдатель фундації для Русиновъ мѣста Львова не має права говорити анѣ о продажії та замѣнѣ, анѣ о розвязанію та іншомъ якомъ, употреб- ленії фундації.

ВЪ КАРПАТАХЪ.

Написавъ Іванъ Нечуй.

I.

Долина Дунайця. Буря въ Карпатахъ.

Въ мѣстечку Старому-Санчи, котре стоить вже въ горахъ, кончается залѣзна дорога. Одъ Старого-Санча до Щавницѣ, куди я бѣхавъ на воли, треба було щахи 40 верговъ копими по шоссе. Я взялъ мѣсто въ почтовому даже до- бромъ омнibusу и передъ обѣдомъ виѣхавъ въ дорогу.

Шоссе, обсаджене старими сливами-угор- ками, вѣтється по широкій долинѣ понадъ самыми Дунайцемъ. Синій неглыбокій Дунаець быстро цимне все вѣбы зѣ-гори, переливаючи свои хви- ми по кам'яній і своимъ тихимъ шумомъ розве- селде мергтутиши долину. По обидва боки широкої долини піднимаютя рядами круглій горы, вкриті густими ялиновими лѣсами. Долина Ду- найця въ сѣмъ мѣсяци доволѣ широка, ажъ лысава, проти сонця зеленою роскішною нивою. Густа ішениця, високе жито, зелений овесъ, рѣ- шакъ, ячмінь мережать полосами всю долину и нагадують родючою ниву на Українѣ. Шкода только, що такихъ долинъ дуже мало въ Карпа- тахъ. Оғь передъ моими очима майнула нѣмецка колонія въ високими бѣлыми мурованими домами, котрій тонуть въ зеленыхъ грушевихъ та сливовихъ садахъ. Оғь мы перѣїхали деревяній мости на Дунайця, покритій покрівлею. Долина

Дѣло

Дальше розирає авторъ ти артикули доходовъ фундації предѣдателеви совѣта по статута, де говориться о членахъ інститута. Особливо цѣкава виходить рѣчъ, коли сопо- ставити стъ собою артикули 9 і 11. Въ арт. 9 сказано мѣжъ іншимъ: „Членомъ інститу- та стаєся кожный Русинъ, который: 1) до

фонда інститута заразъ или частями сложилъ по крайной мѣрѣ 10 злр. а. в. или що на 10 злр. цѣннимъ подариль інститутови, придат- ного къ науковимъ или іскусственнымъ сбо- рамъ...“ а въ арт. 11 сказано: „Кто на цѣль інститута якій датокъ сложить или що не- будь цѣнного подарить, стаєся благодѣтелемъ інститута“. Зъ того — каже авторъ — виходити въ практицѣ такъ, що „Явдики, Лаба- шѣ та Марковы“ поводятся підъ арт. 9., а „Качалы, Романчуки, Заїчковскій, Барвінський“ підъ арт. 11; перші стають членами съ всѣми правами, а другій благодѣтелями бевъ нѣякихъ правъ и безъ голосу въ дѣлахъ інститута. Такимъ чиномъ — заключає авторъ — нынѣшне общество „Народный Домъ“, товариство приватне, „присвоило себѣ и доси держить фундацію цѣсарську mala fide въ сво- ихъ рукахъ и повергаси еи... для своихъ осо- бистыхъ, партійныхъ а радше котрій- ныхъ и зовсѣмъ не народныхъ цѣлей... не виполнює анѣ постановъ первѣтнихъ документівъ фундаційнихъ, анѣ навѣть поста- новъ своихъ власныхъ статутівъ и працює на шкоду рускої народності, рускої мови, рускої освѣти, отже и на шкоду въ першої лінії управненіяхъ Русиновъ мѣста Львова“. Самъ авторъ, написавши ти слова, викликає: „Тяжкі закиды! Въ нашому народному інтересѣ мы вѣвъ повинні бажати, щобъ они були неправдивій, але...“ — и тутъ авторъ береся наводити подробно закиды управляемимъ со- вѣтамъ інститута. Переглянемо въ короткоти ті закиды автора брошюри.

а) Суть сѣдї, що общество виїзыкаве майно фундації для своихъ особистихъ цѣлей. На першомъ загальномъ зборѣ общества, 5 грудня 1872 р., була поставлена інтерпеляція до управляемого совѣта, длячого дні виїнаймає свою членови сов. В. Ковальському мешкань въ 7 комінатъ фронтовихъ съ балько- номъ, кухнѣ и пр. за 500 злр. рѣчно, коли за то мешканье можна взяти що найменше 1300 злр.? Совѣтъ того не пояснивъ. Такъ само въ той порѣ чеरгъ кѣлька лѣтъ виплачувано зъ

доходовъ фундації предѣдателеви совѣта по

600 злр. рѣчно, хотій арт. 42 статута постано-

вляє, що „члены упр. совѣта прїмаються всѣхъ

трудовъ изъ пожертвованія для дѣль інсти-

тута безъ требованья вынагороды“. Болльше фактівъ авторъ не въ силѣ навести.

б) Зарядъ „Народного Дому“ за весь про- тягъ 34 лѣтъ ажъ до нынѣшнього дня не ви- конавъ ще анѣ одно въ цѣлій даровизни, не виготовивъ приписаного закономъ акту фун- даційного (Stiftungsbrief) и не вѣвъ інститу- та, яко фундації, въ жити. Шо болльше. Ми- то, що губернію ще 26 червня 1850 р. приволило даровану Русинамъ мѣста Львова реальність „Народного Дому“ підъ ч. 78 за- интабулювати, до нынѣшнього дня реальність таї не заинтабулювана и нынѣ ще въ табули мѣста Львова фігурує яко власність фонду шкільного. Ба и въ ново-зложенихъ бѣль 1 грудня 1884 р. книгахъ грунтовихъ „Народ- ний Домъ“ все остава власностю фонду шкільного.

в) Зарядъ „Народного Дому“ доси ще не ви- давъ справы, чи и въ якій способѣ була пе-реведена коллядація будови головного, на згиращихъ академії здвигненого будынку „Народный Домъ“. Доси не вѣстно автентично, колько коштувала тая будова.

г) Въ „касовихъ отчетахъ“, які пред- кладаються загальнимъ зборамъ, нема доклад- ного биляну и спеціального обзору стану ма- стикового інститута. Референтъ торбочної кон- тролюючої комісії (о. Гайданъ) сказавъ на зборѣ, що въ інститутѣ провадится взыши 30 всіхъ „ счетовихъ“ книжокъ, але нема анѣ „ головної книги“ анѣ „інвентаря“.

д) Управляемій совѣтъ умѣстивъ власній фонди „Народного Дому“ и ті, що стоять підъ его зарядомъ, въ „Общомъ рѣльничо-кре- дитовомъ Заведенію“ чи то на вкладкові кни- жочки чи на conto-corrente на суму взыши 100.000 злр. „Народный Домъ“, яко фундація, повиненъ умѣщати всяке свое майно только въ такихъ закладахъ фінансовихъ, котрі ма- ють пупилирну обезпеку и суть певні. Капи- тали „Нар. Дому“ умѣщувано въ „Общ. рѣль- кред. Заведенію“ навѣть тоды, коли вже звѣ- стий бувъ небезпечний станъ банку, — а прецѣнѣ одній и тіи самі люди ведуть дѣла въ одной и другой інституції. А коли дѣла въ банку стояли вже якъ найгірше, скликавъ у-

правляючій совѣтъ „Народного Дому“ загаль- ний зборъ, на котрому появилось виїсеніе, щобы „Народный Домъ“ давъ своїмъ недви- жимымъ майномъ гипотеку на велику позичку въ якій польській або юїдовській інституції для ратованія банку.

е) Зарядъ „Народного Дому“ до сей поры не упорядкувавъ и не отворивъ бібліотеки. Такъ само нема доси и мови о упорядкованю и отвореню музея. Авторъ полемизувавъ противъ замѣту, мовъ-бы то на бібліотеку и музей въ „Народній Домъ“ не було помѣщенія.

Одслія переходить авторъ до політично-народної сторони и чинить інститутови такі дальши закиды:

ж.) „Народный Домъ“ бѣ давна вже остава въ рукахъ тихъ людей, що то бѣсту- пили ѡтъ програми патріотовъ въ „Рады Рус- кої“ въ 1848 року, нашого народу не узна- вали народомъ, языку нашъ негували, бѣчу- жували інтелигенцію бѣ народу, роздвоили и ослабили галицькихъ Русиновъ на довгі десятки лѣтъ. Интелигентне москвофильство — каже авторъ — мертвило духа, підкошу- вало всякую ініціативу, всякую охоту до прак- тичної працѣ на власній грунтѣ; литерату- ра дѣйшла до крайного упадку и мертвеччи- ны, мова калчилась нечуванымъ способомъ... жити народне почато добачати тамъ только, де добачено державу... А коли съ початкомъ 1870-тихъ рр. духъ народний проснувся и пробудився, вийшовъ съ нимъ, якъ съ най- більшимъ ворогомъ... И „Народный Домъ“ систематично працювавъ надъ тимъ, щобы всі матеріальній и науковій засоби інституції повернути на сягнене своихъ партійнихъ и антинароднихъ цѣлей, а рѣвночасно щобы до інституції не допустити людей молодшихъ и не дати имъ можности сполно працювати для добра народу. Въ 1870 р. „Народный Домъ“ розбивъ сполучену молодїжъ академичну підъ назвою „Академична Бесѣда“ на два та- боры, виявъ въ свою прогекцію виїдѣлихъ- ся зъ мѣжъ 89 академіківъ 13 молодїжъ підъ проводомъ Вол. Стебельского и Ор. Ав- дыковского и давъ имъ безплатно три комінати, котрі мала занятія спольна „Акад. Бесѣда“. Кинено перше яблоко роздору межи молодо- жею, котрій тревавъ и до нынѣ. Въ 1872 роцѣ „Народный Домъ“ викинувъ „Руску Бесѣду“ длятого, що застѣли въ виїдѣль „народовцѣ“,

стаси въ вузча та вузча. Зеленій горы піднимаютяться все вище та вище. Вони перерѣзаніи по- декуди вузкими долинами, въ котрýchъ шумить горски потоки, то дзюрчать маленький бысгри течію. День бувъ погожій, соняшний. Въ глыбо- кихъ долинахъ стояла сиза поетична мгла, вкry- виаюча далекій темній верхи горъ нѣбъ прозорч- астимъ серпанкомъ. Надъ Дунайцемъ, на першихъ низкихъ терасахъ горъ заманячія мазурокъ ха- ти, невеличкі села. Вони тонули въ старихъ садахъ. Червонувати небѣлени хати ледви було видко за старими сливами та кислицями. Яка давна ізомрудна зелень бlyща въ тихъ садахъ! Якъ ясно лыснѣла зелена трава въ садахъ, бlyща въ зеленій листъ на деревѣ! Нѣгде менѣ не траплялось бачити такої ясної зелени такого густого зеленого листу на деревѣ, якъ въ Карпатахъ. Та й не диво, коли тутъ до- щи поливають землю сливе що дні!

якъ бувають дощі въ Карпатахъ, менѣ прішлось таки заразъ довѣдатись. Я примѣтивъ, що за Дунайцемъ въ узкихъ та довшихъ долинахъ мгла стає все темнійша та густійша, а далѣ зовсѣмъ закрила туманомъ далекій узиръ долинъ. Сонце невиенно склоняється надъ горами, а нічне та низче. На дворѣ неначе змеркло. Огъ одна хмары нѣбъ видала зъ неба и зачепила вершокъ найвищої горы, друга хмары сѣла на тѣмній другої гори. Швидко верхи горъ закутались въ хмари и Кар- пати нѣбъ підперали, якъ стовпи, чорну стелю зъ густихъ хмаръ. На дворѣ стало зовсѣмъ по- ноchi, якъ въ познаймий темній вечіръ. Горы отали чорні, якъ вуголь. Довгі долини тяглися далеко на небі боки, якъ темній коридори. Пейзажъ становився фантастичній, нѣбъ не надземний, а підземний. Здавалось, що мы підъ землею, въ якихъ велическихъ копальняхъ, котрій несподѣвано освѣ- тивъ зверху каламутний amerковий свѣтъ. Коли ее зразу бlyснула страшна бlyскавка завишишки зъ долиною; вона височила зъ хмаръ, якъ огнен- вий змій, и скрутилась, завилася, якъ гадина и оперезала півн. неба. Страшний свѣтъ виавъ на чорні долини. Вдарила страшний грому. Пей- зажъ ставъ похожимъ на Тартаръ. Грому греміть, якъ уривчасто, неначе зъ рушниць палити коло самого омнibusа. Дощъ проливається въ омнibusу черезъ щільний віконця и забрзкує настѣ. Проти мене сидѣла якса удовиця въ траурѣ, нѣврому бѣ така широка, що зайняла овою особою два номери. Вона підбирала та підгорту- вала свою сукню, бо на неї брызкало й хлюпала одь віконця, неначе ми сидѣли не въ закры- томъ омнibusу, а просто на дощі.

Поспалились рѣдкій крапливі дощі, великий, якъ лісові гори, важкі якъ розтоплене олово, а потімъ зразу поливъ дощъ, якъ зъ відара. Здавалось, нѣбъ розверзлисъ пебеоа и зъ відтара лі- лася цѣла рѣчка на землю. Все закутало, нѣбъ пірнуло въ воду. Невидно було н

